COMUNICĂRI

SUFERINȚA UMANĂ
ÎN LUMINA ÎNVĂȚĂTURII PAPEI IOAN PAUL AL II-LEA

Conf. univ. dr. pr. Iosif ENĂȘOAE
Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași

1. Suferința umană, realitate existențială

Omul, de la începutul apariției sale pe pământ până astăzi, s-a confruntat și continuă să se confrunte cu o realitate existențială: suferința umană.

O continuă și dramatică întrebare: *De ce*?, care vrea să aibă un răspuns corect cu privire la originea misterioasă a suferinței și un răspuns satisfăcător la sensul acesteia străbat ca un fir roșu itinerarul multimilenar al istoriei umanității.

Faptul că genii religioase și filosofi s-au străduit să descopere originea suferinței și semnificația acesteia pentru viața umană și, pe această bază, să ofere oamenilor „o indicație și o invitație pentru a înfrunta suferința într-o manieră justă și pentru a o accepta sau a o combate într-o manieră autentică”[1] denotă că suferința este cu adevărat o problemă serioasă pentru existența umană.

Această aserțiune confirmă că suferința este „o problemă centrală a istoriei lumii și ineluctabilă pentru conștiința umană și pentru sensul vieții”[2].

Este o problemă esențială: „Nu există alta care să zguduie atât de profund inteligența și inima. S-ar putea spune că este problema existențială prin excelență, aceea în care existența se simte amenințată și chiar atacată”[3].

În rândul acelora care afirmă că suferința este o adevărată problemă, ba chiar existențială și esențială, și care se străduiesc să-i descopere originea și să-i înțeleagă semnificația finală, este și Papa Ioan Paul al II-lea.

Acesta, atât în Scrisoarea apostolică *Salvifici doloris*, care, „din câte rezultă, este primul document pontifical în întregime și direct îndreptat spre tratarea temei suferinței”[4], cât și în restul învățăturii sale, tratează suferința ca pe o adevărată și fundamentală problemă umană.

---

[1] M. Scheler, *Durerea, moartea, imortalitatea*, Elle Di Ci, Torino 1983, 35.

[2] G. Marchesi, „Pentru ce-i durere în lume?”, *La civiltà cattolica* 135 (1984) 1, 562.

[3] J. Galot, „Suferința omului și cuvântul lui Dumnezeu”, *La civiltà cattolica* 132 (1981) 4, 429.

[4] G. Marchesi, „Pentru ce-i durere în lume?”, în *La Civiltà cattolica* 135 (1984) 1, 563.

Referitor la problema suferinței, Papa scrie:

> Poate nimic altceva decât ea cere cu stringență, în „realitatea sa obiectivă", să fie tratată, meditată și concepută sub forma unei probleme explicite, și, prin urmare, în jurul ei să se pună întrebări de fond și să se caută răspunsuri. După cum se vede, nu e vorba aici numai de a face o descriere a suferinței... când voim să penetrăm lumea suferinței umane[5].

Pontiful continuă și afirmă:

> În interiorul fiecărei suferințe experimentate de om și, în aceeași măsură, la baza întregii lumi a suferinței apare inevitabil interogativul „de ce?" – și această întrebare este o întrebare referitoare la cauza, la rațiunea și, totodată, la scopul (pentru ce) și, în definitiv, referitor la sensul acesteia[6].

Toți acești „de ce?", care așteaptă un răspuns adecvat, arată cu claritate că suferința nu este ceva fără importanță, ci, dimpotrivă, o problemă de o importanță deosebită pentru omenire.

Papa, impulsionat „de cea mai profundă cerință a inimii care ne poruncește să învingem frica", „precum și de imperativul profund al credinței"[7], care cere să fie proclamată, înfruntă cu curaj și claritate problema suferinței umane, chiar dacă aceasta îndrăznește „să atingă ceea ce pare atât de intangibil în orice om"[8], misterul său personal, „și în felul său intimidează"[9] și „în fața căreia omul se cutremură"[10].

Pontiful, călăuzit „de profundul imperativ al credinței" și impulsionat „de cea mai profundă necesitate a inimii", tratează problema suferinței în toată complexitatea ei.

Ioan Paul al II-lea, pentru care „nu este de ajuns a cunoaște lucrurile, nu este suficient a le gândi, ci trebuie să devină viață"[11], iluminat și călăuzit de darul credinței creștine, coboară „din minte în inimă", „locul interior" în care se reculege și „contemplă, în cunoașterea și iubirea Domnului", suferința umană „în globalitatea ei". Nu se oprește în „contemplarea" suferinței asupra aspectelor empirice, medicale, psihologice, filosofice sau numai religioase, ci,

---

[5] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 5.
[6] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 9.
[7] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 4.
[8] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 4.
[9] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 4.
[10] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței, *Salvifici doloris*, nr. 18.
[11] Ioan Paul al II-lea, „Cunoașterea omului și a inimii sale": „Angelus" la Castel Gandolfo (29 septembrie 1996).

depășind toate aceste aspecte, intră în profunzimea Revelației totale în Cristos și o privește în lumina proiectului divin și în consecințele sale eterne: salvarea eternă sau condamnarea eternă.

Sfântul Părinte nu numai că „contemplă" realitatea suferinței despre care exprimă gândul său, ci și trăiește situația dramatică a suferinței în propria sa persoană, devenind astfel un adevărat „martor-maestru".

> Sunt martor eu însumi, din anii tinereții mele, al atâtor dureri și al atâtor încercări[12] și „vin ca un pelerin al adevărului și al speranței..., ca martor în propria mea carne a semnificației și a valorii pe care o are durerea când este primită apropiindu-te încrezător de Dumnezeu cel „*bogat în milostivire*"[13]. Împărtășind și eu, în acești ani, de multe ori experiența bolii, am înțeles tot mai clar valoarea ei pentru slujirea petrină și pentru viața însăși a Bisericii[14].

Ioan Paul al II-lea, fiind un om „expert în suferință" în propria „carne", în mod special din cauza atentatului și a bolilor succesive, posedând erudiție și capacitate productivă de gândire, pune în discuție problema suferinței umane și, pentru că are capacitatea necesară, propune un răspuns creștin valid, nu numai pentru creștinii catolici, ci și pentru toți oamenii de bunăvoință.

1.1. Suferința, realitate evidentă

Nu sunt necesare dezbateri filosofice pentru a demonstra existența suferinței în societatea umană: aceasta este o realitate evidentă.

Se poate suferi în propria persoană în diverse moduri și din diferite motive. Se poate suferi din cauza lipsei de hrană și de îmbrăcăminte, necesare pentru viața cotidiană; pentru lipsa unei locuințe decente; din cauza imposibilității de a forma o familie din cauza lipsei structurilor necesare dezvoltării normale a familiei; din cauza unei boli ce tulbură întreaga existență; din cauza singurătății sau a neînțelegerii.

Suferința poate intra în viața omului din cauza pierderii bunurilor materiale, a sănătății, pierderii celor dragi trecuți din această lume; din cauza greșelilor comise; din cauza pierderii păcii interioare și din cauza pericolului unei morți neprevăzute și dureroase, cu perspectiva osândei veșnice.

---

[12] IOAN PAUL AL II-LEA, *Martirii sunt fermentul istoriei lui '900*. Sfânta Liturghie pentru comemorarea martirilor secolului XX (7 mai 2000).

[13] IOAN PAUL AL II-LEA, Valoarea durerii. Călătoria în Cuba. În sanctuarul „Sf. Lazăr", (24 ianuarie 1998).

[14] IOAN PAUL AL II-LEA, Noua evanghelizare și demnitatea celui ce suferă. Mesajul pentru a IX-a Zi Mondială a Bolnavului din 11 februarie 2001 (22 august 2000).

Sensibilitatea umană trezită de nenumăratele neliniștitoare situații sociale sau materiale poate deveni un izvor de suferință.

Ieșind din propria locuință pe stradă pentru a merge la serviciu sau pentru a procura cele necesare pentru viață, întâlnirea cu sărmanii cerșetori, cu copiii abandonați și înfometați, cu vagabonzii străzii, cu alcoolici, cu drogați, cu bolnavi mintal, cu bătrâni ce poartă cu greu povara vieții și a bolii, dacă ești dotat cu o sensibilitate umană normală, nu poți rămâne indiferent și liniștit fără a simți un profund sentiment de compasiune.

Vizitând o persoană dragă bolnavă, internată în spital din cauza unei boli grave, întâlnind suferința în cel mai cunoscut ambient al său, văzând corpuri umane chinuite de durere și suflete neliniștite, îngrijorate sau de-a dreptul lipsite de speranță și disperate de situația lor deplorabilă, nu se poate să nu fii afectat și să nu te gândești la suferința umană.

Lacrimile ce se scurg din ochii îndurerați ai unei persoane nefericite, care a pierdut pe neașteptate un prieten drag, dezvăluie suferința interioară și pot emoționa inimile sensibile.

Liniștit și senin în propria casă, împreună cu toți ai tăi, voind să intri în contact cu realitățile societății umane, deschizând televizorul poți avea surpriza, prin intermediul știrilor, să te întâlnești cu lumea vastă a suferinței umane.

Poți vedea evenimente rutiere soldate cu accidente grave sau de-a dreptul cu morți; dezastre naturale, unele cauzate de intervențiile nechibzuite ale omului asupra naturii; dezastre ecologice ce contaminează aerul, apa, solul și alimentele și pun în pericol sănătatea, viața și ambientul terestru; foamea cronică ce ucide zilnic milioane de copii inocenți „sub privirea mamelor lor”[15]; teribile atentate ce seamănă răniți, morți și neliniștitoare teroare; lupte fratricide izvorâte din pasiunea nestăvilită de bani, putere și orgoliu fără limite; războaie teribile ce produc incalculabile daune materiale, nenumărați răniți, refugiați, orfani și morți nevinovați.

Din mărturia prietenilor noștri, din propria experiență, din ceea ce citim din ziare și reviste, din ceea ce ascultăm la radio sau din tot ceea ce vedem la televizor se poate afirma, fără pericolul de a greși, că, „dintre realitățile ce se impun de la sine, fără necesitatea unei demonstrații raționale, durerea și moartea se bucură de privilegiul certitudinii”[16].

---

[15] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Dives in misericordia*, nr. 11.

[16] B. Moriconi, „Meditație despre durerea și moartea lui Isus”, *Rivista di Vita spirituale* 36 (1982) 510.

La situațiile dureroase amintite mai sus se poate adăuga că „există victime ale violenței, ale lipsei de mijloace de existență, ale flagelurilor sociale”[17], care fac mai împovărătoare suferința umanității.

Nu trebuie să se uite că suferința nu este numai aceea provocată de cataclisme naturale sau de răutatea umană, dar și aceea a muncii zilnice: cercetarea științifică și tehnică, precum și munca manuală a agricultorului sau a muncitorului.

> Orice muncă – fie cea manuală sau intelectuală – este unită în mod inevitabil cu oboseala. Cartea Genezei o expune într-un mod cu adevărat penetrant, opunând la acea originală binecuvântare a muncii, conținută în misterul însuși al creației și unită cu demnitatea elevată a omului de imagine a lui Dumnezeu, blestemul pe care păcatul l-a adus cu sine: „Blestemat să fie pământul din pricina ta! Cu durere vei scoate din el hrană pentru toate zilele vieții tale” (*Gen* 3,17). Această durere unită cu munca trasează calea vieții umane pe pământ și constituie prevestirea morții: „În sudoarea frunții tale vei mânca pâinea până te vei întoarce în pământ, pentru că din el ai fost creat” (*Gen* 3,19)[18].

Transpirația și oboseala pe care le comportă în mod necesar munca în condiția actuală a umanității au devenit „pâinea noastră cea de toate zilele” (*Lc* 11,3), contribuția personală zilnică la suferința lumii.

Toți muncitorii, în propria casă, pe terenul cultivabil, în fabrici sau întreprinderi particulare, simt povara și oboseala muncii ca pe o adevărată suferință umană.

Toată suferința umană a devenit ca un „cumul incomparabil de suferință și pare că se transformă în epoca noastră într-o particulară suferință a lumii”[19], ce amenință prezentul și viitorul păcii și al fericirii umane.

1.2. Suferința, realitate universală și compactă

O cercetare istorică nu prea aprofundată despre extensiunea suferinței de-a lungul existenței umanității dezvăluie, cu claritate indubitabilă, universalitatea acesteia, adică extensiunea sa peste toate secolele și la toate generațiile.

Nenumărate opere literare descriu momente tragice de suferință suportate de persoane sau grupuri compacte de oameni; multe scrieri filosofice încearcă să se scufunde în lumea profundă și tulburătoare a suferinței pentru a-i descoperi

---

[17] M. Bizzotto, „Linii teologico-spirituale din *Salvifici doloris*”, *Rivista di Pastorale Liturgica* 23 (1985) 17.

[18] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică Laborem exercens, nr. 27.

[19] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 8.

originea și sensul și pentru a oferi soluții în ce privește existența ei enigmatică și ajung deseori să o declare absurdă, nedreaptă sau de-a dreptul responsabilă de negarea existenței Divinității; renumite picturi imortalizează momente de chinuitoare durere; sculpturi reprezentând persoane sau grupuri cufundate în durere; monumente funerare ce vorbesc despre „victoria" suferinței și a morții asupra vieții.

Mărturiile semănate pretutindeni „de papirusurile egiptene, de tăblițele babiloniene, de bronzurile persiene și de inscripțiile miceniene"[20] evidențiază preocuparea umană referitoare la extensiunea nelimitată în timp a suferinței. Problema suferinței cu extensiunea sa universală în timp și în spațiu nu a fost reliefată numai de marii gânditori, literați, sculptori sau pictori ai umanității, ci și de marile genii ale diferitelor religii.

Unii dintre fondatorii de religii s-au străduit să descopere originea și să înțeleagă sensul misterului suferinței umane, pentru a fi capabili să dea un ajutor prețios și discipolilor lor. Istoria religiilor ne este martoră în această privință și ne vorbește într-un mod cu totul special prin intermediul Budismului, religia centrată complet pe problema suferinței.

Doctrina budistă, agățată cu toate forțele sale de suferința umană, aprofundează „natura suferinței, cauza suferinței, condiția pentru a elimina suferința, calea pentru a realiza această condiție din partea spiritului uman"[21].

Mărturiile amintite vorbesc despre impactul universalității suferinței cu gândirea umană și atitudinea omului față de enigma chinuitoare a durerii.

Alături de toate aceste mărturii ce se referă la universalitatea suferinței în timp și în spațiu, rodul unui mare efort uman, omenirea cunoaște și ne pune în mâini o altă mărturie extrem de validă, ce nu-i fructul inteligenței umane, ci al condescendenței divine, ce revelează pe deplin misterul suferinței umane și, totodată, scopul acesteia, și aceasta este Biblia. „Sfânta Scriptură este o mare carte despre suferință"[22].

Biblia, unica dintre cărți scrisă sub inspirația Duhului Sfânt, revelează „originea misterioasă a suferinței umane" (cf. *Gen* 3,1-19) și atitudinea lui Dumnezeu, ca și a omului în fața suferinței intrate în lume.

În Sfânta Scriptură găsim un extins catalog de situații variate și dureroase pentru om[23]: „pericolul de moarte, moartea propriilor fii și, în mod special, moartea primului și

[20] F. D'onofrio, *Durerea, un tovarăș incomod*, Paoline, Torino 1992, 17-18.

[21] M. Scheler, *Durerea, moartea, imortalitatea*, Elle Di Ci, Torino 1983, 54.

[22] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 6.

[23] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 7.

unicului născut, și apoi încă: lipsa copilului, nostalgia de patrie, persecuția și ostilitatea ambientului, disprețul și bătaia de joc de cel ce suferă, singurătatea și abandonarea; de asemenea: mustrările de conștiință, dificultatea de a înțelege de ce cei răi prosperă și cei drepți suferă, infidelitatea și ingratitudinea din partea prietenilor și a vecinilor; în sfârșit: nenorocirea propriei națiuni. Vechiul Testament, tratând omul ca pe un *întreg* psihofizic, unește deseori suferințele *morale* cu durerile unor părți determinate ale organismului: oase, rinichi, ficat, viscere și inimă”[24]. „Această listă diversificată, desigur, nu epuizează tot ceea ce tema suferinței a spus deja și constant repetă *cartea istoriei* omului (aceasta este, mai degrabă, o „carte nescrisă”) și încă mai mult cartea istoriei umanității, citită prin istoria fiecărui om”[25].

Cursul ascendent al revelației despre suferință atinge punctul său culminant în persoana lui Cristos, Fiul lui Dumnezeu, Întrupat, care suferă inocent și se oferă ca sacrificiu de ispășire pentru mântuirea lumii. Toate cele scrise în Noul Testament devin „Vestea cea Bună”[26] despre suferința umană.

Evanghelia suferinței înseamnă nu numai prezența suferinței în Evanghelie, ca una dintre temele Veștii Bune, ci revelarea, de asemenea, *a forței salvifice și a semnificației salvifice* a suferinței în misiunea mesianică a lui Cristos și, ca urmare, în misiune și vocația Bisericii. Cristos nu le ascundea propriilor ascultători necesitatea suferinței. Foarte clar spunea: „Dacă cineva vrea să vină după mine... să-și ia crucea în fiecare zi” (*Lc* 9,23). Calea ce duce la Împărăția cerurilor este „strâmtă și îngustă” și Cristos o opune căii „largi și spațioase”, care, de fapt, „duce la pieire” (*Mt* 7,13-14)[27].

În Isus, care revelează „necesitatea suferinței” pentru mântuirea eternă a neamului omenesc, descoperim sensul *universalității* suferinței. Cum „toți au păcătuit” (*Rom* 5,12) în Adam și au devenit răniți și bolnavi, pentru a se salva, „toți” au nevoie de un medicament eficace pentru a se vindeca și a se salva. Neamului omenesc, rănit și bolnav din cauza veninului păcatului originar, Dumnezeu, plin de milostivire, îi oferă, chiar dacă e amar și neplăcut, „unicul medicament”[28] capabil să-l vindece și să-l salveze, și acesta este „suferința”.

Lumina clară și strălucitoare a revelației totale în Cristos luminează sensul universalității suferinței pentru neamul omenesc și-l ajută să descopere eficiența

---

[24] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 6.

[25] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 7.

[26] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 25.

[27] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 25.

[28] Ioan Paul al II-lea, Încurajați cu mângâierea lui Cristos. Voluntarilor suferinței și Lucrătorilor Crucii (17 iunie 1995).

sa de nesubstituit. Numai în această lumină putem înțelege pentru ce suferința constituie un fenomen universal și

> nimeni nu poate scăpa de îmbrățișarea ei. Așteaptă omul de la intrarea sa în lume și îl însoțește până la ultima sa răsuflare. Lovește orice om și cuprinde totul din om: trup, suflet, inimă și spirit. Domeniul ei este atât de extins, încât cuprinde toate potențialitățile pe care omul le are în sine[29].

Suferința umană, ce „constituie în ea însăși aproape o lume specifică" „distribuită în foarte mulți indivizi, parcă semănată peste tot"[30], „însoțește omul situat pe orice grad de longitudine și latitudine geografică"[31].

Suferința prezintă nu numai caracteristica de a fi „distribuită" nenumăraților indivizi umani, „întrucât orice suferință este strict personală și irepetabilă, refractară la orice interferență umană"[32], dar și aceea de „compactitate", „pentru că situațiile de durere se aseamănă, dacă nu pentru altceva, cel puțin pentru o mistuitoare necesitate a inimii ce cere înțelegere a situației și ajutor sau se întreabă cu insistență despre semnificația suferinței"[33], și, într-un mod special, când aceasta, „în unele perioade de timp și în anumite spații ale existenței umane, pare că se condensează într-un mod particular"[34].

De multe ori s-au întâlnit momente de compactitate de suferință în istoria umanității: o erupție vulcanică sau un grav cutremur de pământ care ucide, rănește și ruinează multe vieți umane; o secetă prelungită urmată de o inevitabilă foamete ce pune în pericol viața oamenilor și a animalelor; furtuni puternice cu revărsări devastatoare de râuri; flagelul unei epidemii de ciumă; un război între diferite națiuni sau un război civil.

La întrebarea: „Lumea epocii noi, lumea zborurilor cosmice, lumea cuceririlor științifice și tehnice neajunse vreodată la acest nivel nu este oare în același timp lumea ce *geme și suferă* (*Rom* 8,22) și *așteaptă cu nerăbdare revelarea fiilor lui Dumnezeu* (*Rom* 8,19)?"[35], răspunsul poate fi acesta: suferința este un „tovarăș mereu fidel", chiar dacă incomod, pentru toate generațiile tuturor timpurilor istoriei omenirii. Suferința, prezentă în orice colț al pământului, a

---

[29] M. Columba, *Veniți la Cristos voi toți care suferiți*, Marietti, Torino 1944, VII.

[30] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 8.

[31] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 2.

[32] G. Taliercio, *Valoarea suferinței. Reflecții despre „Salvifici doloris" a lui Ioan Paul al II-lea*, ADP, Roma 1985, 9.

[33] G. Taliercio, *Valoarea suferinței. Reflecții despre „Salvifici doloris" a lui Ioan Paul al II-lea*, ADP, Roma 1985, 9.

[34] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 8.

[35] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Redemptor hominis,* nr. 8.

devenit ca un ambient natural al vieții noastre, încât se poate afirma că „în ea" „trăim, ne mișcăm și suntem" (*Fap* 17,28).

1.3. Suferința ține de profunzimea umană

Ioan Paul al II-lea, în învățătura sa despre suferința umană și despre rolul ce-l joacă în realizarea totală a omului, folosește aceste expresii:

> Suferința pare să fie și este parcă inseparabilă de existența terestră a omului[36]. Pare să fie în mod particular esențială naturii omului. Adică este tot atât de profundă cât omul, tocmai pentru că manifestă în modul său acea profunzime ce e proprie omului și în modul său o depășește. Suferința pare să aparțină transcendenței omului: ea este unul dintre acele puncte în care omul este „destinat" într-un mod sigur să se depășească pe sine și e chemat la aceasta într-un mod misterios[37]. Pentru a descoperi sensul profund al suferinței, urmând Cuvântul revelat al lui Dumnezeu, e necesară o deschidere largă către subiectul uman în multiplicitatea potențialităților sale. E nevoie, mai ales, de acceptarea luminii Revelației, nu numai întrucât aceasta exprimă ordinea transcendentală a harului, ci, mai ales, întrucât luminează această ordine cu iubire, ce-i izvorul definitiv a tot ce există. Iubirea este și izvorul cel mai plin al răspunsului la întrebarea despre sensul suferinței[38].

Pentru a penetra în profunzimea gândirii Pontifului, este necesar „să se accepte lumina Revelației ca izvor definitiv a tot ceea ce există" și să se considere realitatea umană în această lumină.

„Existența terestră a omului", îmbibată cu suferință, în mod „esențial", și destinată a duce ființa umană la realizarea ei totală, adică transcendentală, poate fi înțeleasă numai la lumina deplinei revelații a iubirii lui Dumnezeu.

Iubirea eternă divină, în consfătuirea sa trinitară, a proiectat pentru toți oamenii un destin minunat ce trebuia să se realizeze „la împlinirea timpurilor" (*Evr* 9,26) prin acțiunea lui Isus Cristos. „În el ne-a ales mai înainte de întemeierea lumii, ca să fim sfinți și neprihăniți înaintea lui. În iubire el ne-a rânduit de mai înainte spre înfiere, prin Isus Cristos, după planul binevoitor al voinței sale" (*Ef* 1,4-5).

Dumnezeu, urmând proiectul său, din momentul creației omului, a sădit în profundul ființei umane „germenul" tendinței de realizare a proiectului divin, „dorința arzătoare misterioasă", chemarea mirabilă de a participa la natura și la viața divină.

---

[36] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 3.

[37] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 2.

[38] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 13.

Ființa umană, „purtătoare în sine a dorinței arzătoare de a trăi și de a se realiza în mod plenar”[39], experimentează această „sensibilitate”, această tendință spre ținta predestinată, ca pe o tensiune sau o suferință, chiar dacă stringentă, în același timp gratificantă.

Astfel proiectat, „omul, imaginea lui Dumnezeu”, iese din mâinile Creatorului său ca „o persoană, adică un *ente* subiect capabil să acționeze în mod programat și rațional, capabil să se decidă de la sine și să tindă să se realiza pe sine”[40], conform planului prestabilit. Inoculând în profundul ființei umane tendința de a se realiza conform proiectului divin, Dumnezeu aduce la existență omul într-un stadiu de perfectibilitate. Omul apare din primul moment al existenței sale ca persoană ce tinde în mod natural spre deplina sa „realizare-perfecțiune”, ceea ce vrea să însemne participarea la natura și la viața divină.

„Tensiunea spre completa realizare de sine”[41], inoculată de Dumnezeu în profunditatea omului pentru a-l impulsiona eficient să devină ceea ce a fost „proiectat”, a devenit în el o adevărată activitate ce comportă un continuu și constant efort.

Tensiunea înnăscută în om, ce se actualizează printr-un efort constant, devine pentru omul însuși o „activitate-suferință”, o adevărată suferință „necesară”, capabilă să-l ducă pe om la realizarea chemării sale misterioase de a deveni „om perfect”, fiu adoptiv al lui Dumnezeu, părtaș la natura și la viața divină.

Această tensiune inoculată în profunzimea umană, pentru a-l determina eficient să se realizeze, actualizată prin activitatea conștientă a omului, devine, din cauza efortului cerut, o adevărată preocupare, o adevărată „pătimire”, o adevărată suferință pentru persoana umană.

Dat fiind faptul că natura umană este constituită de Dumnezeu în acest mod, purtătoare a unei tensiuni interioare „necesare” pentru a-l determina eficient pe om spre realizarea sa plenară, se poate afirma că această „suferință” „coexistă cu el”, face „parte” din constitutivul său intrinsec, nu poate să fie conceput și nici înțeles decât în acest mod specific de a fi.

Dacă „suferința intră în definiția și în geneza interiorității omului”[42], face parte din profunzimea sa constitutivă și este „atât de profundă cât omul”,

---

[39] Ioan Paul al II-lea, *Misterul carității*. Către Consiliul Pontifical Cor Unum (12 noiembrie 1998).

[40] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Laborem exercens,* nr. 6.

[41] Ioan Paul al II-lea, *Am venit ca să aibă viață și s-o aibă din belșug*. Ca pregătire la a VIII-a Zi Mondială a Bolnavului (6 august 1999).

[42] M. Serretti, „Omul ca pasiune a lui Dumnezeu. Reflecții pe marginea Scrisorii apostolice *Salvifici doloris*”, *Nuovo Areopago* 4 (1985) 52.

„desigur, manifestă în modul său acea profunditate ce e proprie omului”[43] și, în același timp, este „în mod particular esențială naturii omului”[44].

Fără acest „dar al suferinței”[45] – impuls interior coexistent și esențial naturii umane –, omul nu este capabil să se realizeze, ci se ruinează, ajunge la falimentul său etern.

Se pare că diavolul a profitat de această dorință arzătoare profundă spre transcendență, sădită de Dumnezeu în om, și prin înșelătorie, prezentând-o într-o lumină falsă, seducătoare, îl îndeamnă la transcendență, adică să devină „ca Dumnezeu”, independent de proiectul divin. Prin această alegere conștientă, omul refuză să se supună lui Dumnezeu și introduce în lume răul păcatului împreună cu moștenirea acestuia.

Dumnezeu, Iubire eternă, ce este mereu fidel proiectelor sale, nu abandonează omul nici chiar atunci când alege să se realizeze independent de voința divină.

Dumnezeu cel milostiv și iubitor față de creatura sa umană continuă să aibă grijă de om și, pentru a nu se stinge din interiorul acestuia acea dorință profundă de a deveni părtaș la natura și la viața divină, conduce și urmărește realizarea proiectului său etern, făcut în favoarea omului, chiar și în centrul nodului întortocheat și misterios al păcatului.

Călăuzit de înțelepciunea sa misterioasă și susținut de atotputernicia sa invincibilă, Dumnezeu folosește noua situație, creată de om în propria sa lume, într-un asemenea mod încât scoate posibilitatea mântuirii omului chiar din răul însuși adus în lume de păcat.

Noua situație, declanșată în lume ca fruct înveninat și amar al păcatului, este suferința cu tulburătoarea și înspăimântătoarea perspectivă a morții, ce poate deveni o „piedică” în calea realizării proiectate de Dumnezeu și un „motiv de îndepărtare” a omului „de Dumnezeu”[46] pentru totdeauna.

Suferința, introdusă conștient de om în propria viață din cauza nesupunerii sale sinucigașe, „când vei mânca, desigur, vei muri” (*Gen* 3,17), răstoarnă toată situația omului în trupul și în sufletul său.

La suferința deja existentă, „inseparabilă” și „esențială” naturii umane, voită de Dumnezeu, sub forma unei dorințe stringente, a unei tendințe spre

---

[43] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 2.

[44] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 2.

[45] Ioan Paul al II-lea, „*Totus tuus sum*”, Recită Angelus de la Policlinica A. Gemelli (13 octombrie 1996).

[46] Ioan Paul al II-lea, *Durerea salvifică*. Mesajul pentru Ziua Mondială a Bolnavului (8 decembrie 1993).

transcendență, omul, prin păcatul său, adaugă o suferință suplimentară, „fructul” refuzului proiectului divin.

Alcătuită din impulsul misterios, sădit de Dumnezeu în om, pentru a-l stimula spre deplina sa realizare, și din moștenirea păcatului, suferința umană devine o realitate misterioasă și complexă cu o „compactitate proprie”.

Complexitatea suferinței umane îmbrățișează un dublu aspect: primul, voit de Dumnezeu, sub specia unei tendințe interioare spre deplina realizare a omului, care, chiar dacă cere un efort constant, nu devine o suferință împovărătoare, ci plăcută și gratificantă; al doilea, introdus de om din cauza păcatului său, ce este o suferință grea și periculoasă pentru persoana umană, în totalitatea sa, ca și pentru ambientul său vital.

Această situație dezastroasă și periculoasă pentru omul însuși, ce a creat-o și prin care a devenit el însuși incapabil de a o gestiona, tocmai din cauza slăbiciunii dobândite, datorită alegerii sale liber făcute, este preluată de Dumnezeu în mâinile sale și e gestionată cu înțelepciunea sa pentru salvarea omului. Dumnezeu, unicul capabil să gestioneze situația deplorabilă și dezastroasă umană, luând în mâinile sale suferința și răscumpărând-o prin pătimirea și moartea lui Cristos, o oferă omului ca pe „un tezaur de potențială maturizare umană și creștină” și ca pe „un proces de perfecționare a propriei vieți”[47].

Dumnezeu, cu aceeași iubire grijulie cu care s-a angajat să conducă omul în perioada șederii sale fericite și supuse în Eden, înainte de căderea în păcat, continuă să-l conducă pe calea spre realizarea sa totală prin intermediul „suferinței-tensiune”, inoculată de el în intimul omului și prin suferința introdusă de omul însuși în lume și în care este ca și scufundat.

În Eden, înainte de păcat, Dumnezeu îi oferea omului posibilitatea de a se menține în adevărul despre identitatea sa de creatură, dependentă total de Creatorul său, prin intermediul poruncii de a nu mânca din pomul cunoașterii binelui și a răului (cf. *Gen* 3,16-17); supunându-se acestei porunci, nu depășea limitele sale proprii de creatură și rămânea în adevăr.

După păcat Dumnezeu îi reamintește omului, prin intermediul suferinței, limitele sale, condiția de creatură finită, contingența și fragilitatea sa, totala sa dependență de altul, adică de Creatorul său, faptul de „a nu fi de la sine” și de „a nu-și aparține”. „Suferința *amintește* acest adevăr elementar înscris în corpul nostru, ca și în psihicul nostru”[48].

---

[47] Ioan Paul al II-lea, *Valoarea suferinței în viața umană*. Austria, Mesaj către persoane bolnave (21 iunie 1998).

[48] G. Cina, *Suferința și mântuirea*, Camillianum, Roma 2000, 30.

Se știe că o trăsătură fundamentală, ba chiar ontologică, relevantă a persoanei umane este posibilitatea de a dialoga, de a fi interpelat și interpelat de Dumnezeu.

În paradisul terestru Dumnezeu a menținut un continuu dialog amical cu omul, până când acesta a săvârșit primul păcat

Atunci când omul întrerupe dialogul amical cu Dumnezeu din cauza nesupunerii și încearcă să se închidă în sine, în nenorocirea sa, Dumnezeu cel milostiv reia dialogul cu omul păcătos prin intermediul suferinței, pentru a nu-l abandona slăbiciunii și nefericirii sale și pentru a nu-l lăsa în pericolul de a ajunge la disperare și la ruină eternă.

Prin intermediul suferinței, Dumnezeu îl revelează pe omul lui însuși ca pe unul ce este „interpelabil" și îl ajută nu numai să nu se închidă în el însuși, în chinuitoarea sa suferință, ci, dimpotrivă, să se deschidă la dialog, singurul mijloc pentru a ieși din singurătatea și nefericirea sa, să se deschidă la dialog cu Dumnezeu, Unicul ce vrea și este capabil să-l salveze din situația sa dramatică.

Suferința, descoperindu-i omului realitatea sa de „creatură", păstrându-l în dialog cu Creatorul său, însuflețind înlăuntrul său nestăvilita dorință misterioasă de a participa la natura și la viața divină, în același timp îl provoacă și îl împinge spre transcendența sa.

„Viața umană nu se limitează doar la timpul cât trăiește pe pământ, ci este proiectată în totalitatea sa spre plinătatea vieții"[49], și această proiectare, conform planului divin, este chemarea la transcendență.

Suferința ce „coexistă" și este „esențială" pentru profunzimea omului și care are misiunea de a-l duce la deplina realizare aparține „transcendenței omului".

Pentru a descoperi sensul profund al suferinței și pentru a găsi răspunsul valid și satisfăcător la dramaticul „de ce?" al suferinței umane, Pontiful indică pista sigură ce trebuie parcursă, și anume „acceptarea luminii Revelației", ce exprimă „ordine transcendentală a dreptății" și invită la a o depăși.

Revelația, descoperind iubirea divină, indică „locul privilegiat" unde trebuie căutat răspunsul satisfăcător la misterioasa problemă a suferinței umane.

2. Isus și suferința

Proiectul etern al Treimii de a face părtașe la viața, la iubirea și la fericirea sa eternă toate creaturile raționale, inițiat prin creație, ajunge la culmea realizării sale

[49] Ioan Paul al II-lea, *Valoarea salvifică a suferinței*. Audiența generală (27 aprilie 1994).

o dată cu Întruparea lui Cristos, Fiul lui Dumnezeu Tatăl, prin opera Duhului Sfânt.

Isus Cristos, dus de Duhul Sfânt la deplina sa maturitate pentru a fi apt să actualizeze planul divin, determinat de puterea iubirii sale față de Tatăl și față de întreaga umanitate, se angajează personal și conștient cu toată dăruirea sa să-l realizeze.

Pentru a manifesta vizibil întregii umanități iubirea eternă salvifică, „planul Tatălui era clar în ochii lui Isus: calea suferinței și a morții era necesară”[50].

Isus, în unitate de iubire și de voință cu Tatăl, acceptă planul, sarcina de Răscumpărător al lumii prin sacrificiul său total pe Cruce. El se oferă liber cu iubire, ia asupra sa povara suferinței umane, o transformă într-un instrument de iubire salvifică și o oferă ca instrument eficace pentru sfințirea și mântuirea omenirii.

Învățătura lui Isus despre suferință, minunile sale – vindecări ale bolnavilor și eliberări ale posedaților de diavol – și, în special, pătimirea și moartea pe Cruce revelează misterul suferinței umane și rolul ei în planul divin.

Pentru a înțelege bine învățătura și atitudinea lui Isus față de suferință, trebuie citită cu multă atenție Evanghelia, trebuie analizate și meditate gesturile sale și modul său de a accepta suferința în viața sa cotidiană și în „ora” (*In* 12,27) decisivă a Pătimirii și a morții pe Cruce.

O superficială lectură a Vechiului Testament, martor al originii suferinței umane și cosmice, și o lectură fără o atenție și fără o considerație maximă a suferinței lui Cristos, în special în sacrificiul Crucii, nu oferă posibilitatea de a înțelege misterul suferinței în toată amploarea sa.

2.1. Isus, Maestrul suferinței

Isus Cristos, Revelatorul absolut al adevăratei imagini a lui Dumnezeu și al proiectului său de mântuire, vine în lume nu pentru a desființa Legea, ci pentru a duce la perfecțiune toată Revelația divină, prin pedagogia cuvintelor și a acțiunilor sale, și pentru a realiza planul etern de mântuire a lumii.

O dată cu coborârea din cer și cu venirea sa în lume, Cristos devine Imaginea vizibilă a Tatălui, Ultimul Trimis Special ca Maestru și Răscumpărător al lumii. Ca Ultimul și cel mai Mare Maestru trimis de Tatăl – „Acesta este Fiul meu preaiubit; ascultați-l!” (*Mc* 9,7) –, El devine Maestrul prin excelență al Adevărului, chiar și în ce privește esența misterului suferinței.

[50] IOAN PAUL AL II-LEA, *Suntem chemați și noi să împărtășim crucea lui Isus Cristos.* Audiența generală (11 aprilie 1990).

Dacă Isus Cristos este Adevărul – „Eu sunt... Adevărul” (*In* 14,6) – și învață adevărul – „Dacă vă spun adevărul, de ce nu mă credeți?” (*In* 8,46); dacă este „Lumina lumii” (*In* 8,12) și cine urmează învățătura sa „nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții” (*In* 8,12), are perfectă dreptate Papa Ioan Paul al II-lea arunci când afirmă: „Numai Isus Cristos, Cuvântul definitiv al Tatălui, poate revela oamenilor misterul durerii și să lumineze cu razele crucii sale glorioase cele mai întunecate nopți ale creștinului”[51].

Deși conceptul uman conform căruia suferința este văzută exclusiv ca o pedeapsă a păcatului este „fondat pe o revelație divină inițială”[52], totuși „este insuficient, până chiar și impropriu”[53]. Prin urmare, se impune, în mod necesar, un „aggiornamento” în lumina Revelației totale și definitive în Cristos cu privire la conceptul despre suferința umană.

Ioan Paul al II-lea afirmă că este necesar să se schimbe conceptul uman insuficient moștenit de la Vechiul Testament, conform căruia suferința umană este retribuția sau pedeapsa normală pentru păcatul comis, cu conceptul creștin fondat pe Revelație ajunsă la desăvârșire în Isus Cristos.

„Nu este adevărat că orice suferință este consecința vinovăției și are caracter de pedeapsă”[54]: o afirmație de acest fel „se dovedește nu numai insuficientă, dar pare de-a dreptul că slăbește și sărăcește conceptul de dreptate pe care îl întâlnim în Revelație”[55].

Pentru a nu „slăbi și a nu sărăci conceptul de dreptate pe care îl întâlnim în Revelație”, este necesar „să depășim conceptul conform căruia suferința are numai semnificația de pedeapsă a păcatului”[56].

În învățătura sa, Pontiful afirmă cu claritate că „Isus a schimbat radical sensul și valoarea durerii”[57]; aceasta, care după o interpretare unilaterală greșită „trebuia să fie o pedeapsă pentru vinovățiile comise”[58], devine o realitate salvifică.

---

[51] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică *Maestro nella fede,* nr. 16.

[52] Ioan Paul al II-lea, *Sensul suferinței la lumina pătimirii*. Audiența generală (9 noiembrie 1988).

[53] Ioan Paul al II-lea, *Sensul suferinței la lumina pătimirii*. Audiența generală (9 noiembrie 1988).

[54] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 11.

[55] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 11.

[56] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 12.

[57] Ioan Paul al II-lea, *Am venit aici pentru a da omagiu celui ce suferă și aceluia ce se angajează să ducă suferința altuia*. Între bolnavii de la „Salvator mundi” (20 martie 1988).

[58] Ioan Paul al II-lea, *Suferința Crucii*. Participanților la întâlnirea din Piața „Sf. Petru” (27 aprilie 1983).

„Nu mai este suficient a vedea în ea (suferință) o pedeapsă pentru păcate”[59], pentru că „Isus a corectat opinia care considera suferința numai ca pedeapsă a păcatului”[60], ci trebuie considerată în lumina nouă a învățăturii lui Cristos.

„Pentru a pune capăt acestui mod meschin și injust de gândire”[61] despre suferință, este necesar să citim cu multă atenție Evanghelia lui Isus, învățătura lui exprimată în cuvinte, în vindecările miraculoase și în modul său de a accepta și de a trăi propria suferință.

2.2. Isus înfruntă problema suferinței

Poate să pară surprinzător faptul că Isus, încă de la începutul predicării sale, prin discursul inaugural al „Fericirilor” (cf. *Mt* 5,1-12 și *Lc* 6,20-23), înfruntă problema suferinței. Cea mai mare parte a fericirilor propuse de Isus, după redactarea evanghelică a lui Matei și a lui Luca, fac referință la suferința acelora care se simt chemați să se angajeze să intre în Împărăția cerurilor.

„Fericiți cei săraci în duh” (*Mt* 5,3), „Fericiți cei care plâng” (*Mt* 5,4), „Fericiți voi care acum sunteți flămânzi” (*Lc* 6,12) „Fericiți voi care plângeți acum” (*Lc* 6,21), „Fericiți cei persecutați” (*Mt* 5,10), „Fericiți veți fi când oamenii vă vor urî, când vă vor alunga, când vă vor insulta și vor șterge numele vostru ca infam din cauza Fiului Omului” (*Lc* 6,22).

Cuvintele Fericirilor par să fie programul său de viață ca Fiu al omului și, în același timp, programul de viață pentru discipolii săi. El însuși va deveni exemplu de sărăcie (cf. *Lc* 2,7), se va identifica cu cei mici și nefericiți (cf. *Mt* 25,45) și va fi disprețuit, persecutat și ucis (cf. *Mt* 16,21-22).

Suferința, după gândul lui Dumnezeu (cf. *Mt* 16,23) exprimat de Fiul său Întrupat în Fericiri, ca și în tot restul învățăturii sale, „încetează de a mai fi un fapt indiferent sau un rău, pentru a deveni izvor nesecat de bine”[62].

Isus, pentru a schimba mentalitatea eronată a timpului său, întâlnită chiar și în gândirea apostolilor, conform căreia suferința are funcția exclusivă de pedeapsă din cauza păcatului, și pentru a stabili o nouă și justă viziune asupra

---

[59] Ioan Paul al II-lea, *Sensul suferinței la lumina pătimirii*. Audiența generală (9 noiembrie 1988).

[60] Ioan Paul al II-lea, *Suferința Crucii*. Participanților la întâlnirea din Piața „Sf. Petru” (27 aprilie1983).

[61] Ioan Paul al II-lea, *Sensul suferinței la lumina pătimirii*. Audiența generală (9 noiembrie 1988).

[62] Ioan Paul al II-lea, *Am venit aici pentru a aduce un omagiu celui care suferă și aceluia ce se angajează să ducă suferința altuia*. Între bolnavii de la „Salvator mundi” (20 martie 1988).

suferinței, folosește în unele situații expresii foarte puternice, ba chiar dure, iar în alte momente, cuvinte „delicate".

Reacția forte a lui Isus împotriva ideii de „suferință-pedeapsă" o întâlnim citind diverse pericope evanghelice.

Din textul evanghelic după Luca (13,1-5), ce vorbește despre galileenii masacrați de Pilat și despre cei optsprezece peste care a căzut turnul din Siloe și i-a ucis, este evidentă reacția puternică lui Isus împotriva ideii eronate că suferința și moartea reprezintă consecința absolut normală a păcatului personal sau comunitar: „Credeți voi că acești galileeni... Sau cei optsprezece erau mai vinovați decât toți locuitorii Ierusalimului? Eu vă spun, nicidecum!" (*Lc* 13,2-5).

Negația este hotărâtă și condamnă interpretarea evenimentelor după principiul „suferință-pedeapsă". „Se descoperă motivul vigurosului *nu* pe care el îl pronunță: nu numai că interpretarea nu ar fi conformă cu adevărul, ci ar constitui o nedreptate, o lipsă de iubire față de persoanele judecate greșit ca fiind vinovate"[63].

Un alt episod relatat de evanghelistul Ioan (9,1-41), acela al orbului din naștere, surprinde mentalitatea curentă moștenită de la Vechiul Testament, conform căreia păcatul este unica explicație sau unicul responsabil de suferința prezentă în lume.

Făcându-se portavoce a mentalității timpului lor, discipolii îi pun această întrebare Maestrului lor: „Rabi, cine a păcătuit, el sau părinții lui, că el s-a născut orb?" (*In* 9,2) În fața acestui caz atât de încurcat, Isus răspunde prompt: „Nici el nu a păcătuit, nici părinții săi" și adaugă pozitiv: „ci este astfel ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu" (*In* 9,3).

> Isus a corectat opinia ce considera suferința numai ca pedeapsă a păcatului. De fapt, la întrebarea discipolilor privitor la orbul din naștere, el exclude că infirmitatea ar deriva de la păcat și afirmă că are ca motiv manifestarea lucrărilor lui Dumnezeu, manifestare ce se va verifica prin minunea vindecării și încă mai mult prin adeziunea infirmului vindecat la lumina credinței (*In* 9,3). Pentru a înțelege sensul suferinței, nu trebuie să se privească atât la omul păcătos, cât, mai degrabă, la Cristos Isus, Răscumpărătorul său[64].

---

[63] J. Galot, „Suferința omului și cuvântul lui Dumnezeu", *La Civiltà Cattolica* 132 (1981) 4, 435.

[64] Ioan Paul al II-lea, *Suferința crucii*. Participanților la întâlnirea din Piața „Sf. Petru" (27 aprilie 1983).

menționarea orei care a venit se acordă cu indicația „necesității", în care se exprimă necesitatea ineluctabilă a suferinței[67].

În gândirea lui Isus, suferința necesară a nașterii are un caracter tranzitoriu care aduce bucuria fecundității; femeia uită imediat după naștere suferința și este plină de bucurie, pentru că „s-a născut un om în lume" (*In* 16,21). Astfel, Isus modifică interpretarea dată acestei dureri din relatarea căderii originale într-o imagine de noblețe adevărată.

Ioan Paul al II-lea, gândind la această realitate, scrie: „În planul divin, orice durere este o durere de naștere; ea contribuie la nașterea unei noi umanități"[68].

2.3. Refuzul suferinței, un adevărat „scandal"

Isus nu numai că se opune și corectează ideile eronate, care considerau suferința numai ca pe o justă și foarte normală pedeapsă pentru păcat, dar propune învățătura sa autentică și cu autoritate divină, considerând scandaloasă tentativa de a fi El însuși îndepărtat de la calea suferinței.

După prima anunțare a pătimirii, atunci când Petru protestează: „Să te ferească Dumnezeu, Doamne! Asta nu ți se va întâmpla niciodată!" (*Mt* 16,22), Isus reacționează cu forță: „Pleacă de la mine, Satană! Tu îmi ești de scandal, pentru că tu nu gândești ca Dumnezeu, ci ca oamenii!" (*Mt* 16,23)

Prompta și puternica reacție a lui Isus la cuvintele lui Petru scoate în evidență o dublă dimensiune a suferinței: din punctul de vedere al lui Dumnezeu, „tu nu gândești ca Dumnezeu", și din punctul de vedere uman, „tu gândești ca oamenii".

Cuvintele lui Isus, „tu nu gândești ca Dumnezeu", revelează gândul total diferit a lui Dumnezeu despre suferință, în comparație cu acela al oamenilor: „Pentru că gândurile mele nu sunt gândurile voastre. Cât de departe este cerul de pământ, atât de departe sunt gândurile mele de gândurile voastre" (*Is* 55,8-9).

Dacă gândul uman, exprimat de Petru, „Aă te ferească Dumnezeu, Doamne! Asta nu ți se va întâmpla niciodată!", consideră suferința un rău de evitat sau de care să te eliberezi cu orice preț, conform gândului lui Dumnezeu, acesta este mijlocul ales de El pentru a manifesta Iubirea sa salvifică și pentru a aduce mântuirea, adică deplina realizare a întregii omeniri.

---

[67] J. Galot, „Suferința omului și cuvântul lui Dumnezeu", *La Civiltà Cattolica* 132 (1981) 4, 438-439.

[68] Ioan Paul al II-lea, *Suferința crucii*. Participanților la întâlnirea din Piața „Sf. Petru" (27 aprilie 1983).

Cuvintele dure adresate de Isus lui Petru, „Pleacă de la mine, Satană! Tu îmi ești de scandal”, revelează o altă învățătură. Cuvântul „Satană”, foarte dur pentru urechile apostolului său, surprinzătoare pentru restul apostolilor și nu mai puțin pentru noi, are rolul de a trezi apostolii, ca și pe noi toți, din somnul mentalității eronate, cvasiuniversale, în ce privește suferința. Cred că este foarte important să observăm că Isus, folosind cuvântul „Satană”, Opozantul lui Dumnezeu și al proiectului său etern salvific și „ucigașul omului”, vrea să reveleze prezența influxului spiritului demonic în conceptul uman despre suferință. Prin acest mod de a se exprima, Isus nu numai că ne avertizează serios pe toți despre pericolul de a vedea realitatea suferinței și de a acționa după o mentalitate eronată, determinată de influxul satanic, dar vrea să ne facă să înțelegem și pozitivitatea gândirii divine, conform căreia suferința are în sine o dimensiune salvifică.

Prin învățătura sa, Isus intenționează să substituie ideea eronată despre suferință, insinuată de Satana în gândirea umană, cu gândirea divină, care consideră suferința mijlocul „unic și necesar” pentru manifestarea iubirii divine care salvează omenirea.

Învățătura lui Cristos despre rolul și funcția suferinței revelează distanța infinită dintre gândurile lui Dumnezeu și gândurile oamenilor și manifestă „adevăratul scandal” în ostilitatea și în refuzul suferinței voite și alese de Dumnezeu ca instrument de mântuire.

În timp ce înaintea ochilor oamenilor suferința este un „scandal”, un mare rău de evitat și de suprimat cu orice preț, înaintea ochilor lui Dumnezeu este calea mântuirii, iar adevăratul scandal constă în a voi s-o eviți.

Omul care, acceptând tentația Satanei, refuză suferința se găsește în situația de a colabora cu dușmanul său, opunându-se binelui voit de Dumnezeu ca rod al suferinței.

Ideea lui Isus exprimată în textele citate, conform căreia suferința este calea necesară, aleasă de Dumnezeu pentru mântuirea lumii, este confirmată și de alte texte biblice.

După mărturisirea de credință a lui Petru „Tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu” (*Mt* 16,16), Isus „a început să-i învețe că Fiul Omului *trebuie să sufere multe* și să fie renegat de bătrâni, de marii preoți și de cărturari, apoi să fie ucis și, după trei zile, să învie” (*Mc* 8,31; *Lc* 9,22).

Vorbind despre sacrificiul său sângeros de pe cruce, spune: „Trebuie să fiu botezat cu un botez și cât sunt de îngrijorat până se va împlini!” (*Lc* 12,50).

Necesitatea suferinței este manifestată și de aceste cuvinte: „Nu trebuie oare să beau potirul pe care Tatăl mi l-a dat?” (*In* 18,11)

În ziua Învierii sale, Isus Cristos, vorbind despre necesitatea suferinței pentru a intra în gloria sa ca „primiția acelora ce sunt morți” (*1Cor* 15,20), afirmă cu hotărâre: „Oare nu trebuia Cristos să sufere acestea și să intre în gloria sa?” (*Lc* 24,26)

Din învățătura lui Isus apare evident că, în planul trinitar, suferința este mijlocul *necesar* pentru mântuirea lumii și că fiecare nu numai că trebuie să se reconcilieze cu acest gând divin, dar are și datoria de a-l transforma într-o profundă convingere personală: trebuie să acceptăm și să trăim toate încercările suferinței călăuziți mereu de această convingere. Oricine refuză gândirea lui Dumnezeu, exprimată cu claritate de Cristos, Maestrul divin, și trăiește după gândul eronat uman refuză propria realizare, refuză mântuirea.

3. Suferința, cale creștină spre împlinire

Cu venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu prin Întrupare și prin pătimirea și moartea pe Cruce, suferința umană dobândește un sens nou și o valoare aparte. Ea nu mai este o absurditate, nici o simplă și negativă pasivitate, nici chiar o energie umană risipită; ci, pătrunsă de forța salvifică a lui Cristos, a devenit un „mijloc de neînlocuit și inefabil”[69] pentru a manifesta iubirea adevărată care generează binele.

Cristos, prin forța crucii sale, regenerează suferința umană și o supune unei răsturnări extraordinare, „din slăbiciune a omului” o transformă în „putere a lui Dumnezeu”[70].

Senzația inutilității suferinței înrădăcinată în mintea omului îl consumă și îl face să se simtă condamnat să primească ajutor și asistență din partea altora, să fie povară pentru alții și inutil lui însuși. Toate acestea pot fi depășite numai cu lumina nouă adusă de Cristos cu privire la suferință.

> Descoperirea sensului salvific al suferinței în unire cu Cristos transformă această situație deprimantă. Credința în participarea la suferințele lui Cristos poartă în sine siguranța interioară că omul suferind „completează ceea ce lipsește pătimirilor lui Cristos”; că în dimensiunea spirituală a operei răscumpărării slujește, asemenea lui Cristos, la salvarea fraților și a surorilor sale. Prin urmare, nu numai că este utilă altora, ci, mai mult, îndeplinește un serviciu de neînlocuit. În trupul lui

[69] Ioan Paul al II-lea, *În suferință se împlinește opera răscumpărării*. Unui grup de bolnavi, Grădinile Vaticane (21 mai 1979).

[70] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26.

Cristos, care neîncetat crește din Crucea Răscumpărătorului, tocmai suferința, pătrunsă de spiritul sacrificiului lui Cristos, este mijlocitoarea de neînlocuit și autoarea binelui, indispensabile pentru mântuirea lumii. Este ea, mai mult decât orice altceva, cea care deschide drum Harului care transformă sufletele umane. Ea, mai mult decât orice alt lucru, face prezente forțele mântuirii în istoria umanității[71].

3.1. Suferința transformată

Suferințele umane, unite cu suferința răscumpărătoare a lui Cristos, devin fundamentul solid pentru a edifica binele adevărat pentru omenire, iar „Cristos a făcut din ele cea mai solidă bază a binelui definitiv, adică binele mântuirii veșnice"[72], „un sprijin particular pentru forțele binelui, deschizând calea victoriei acestor forțe salvifice"[73] spre victoria definitivă și totală escatologică.

În fața unei acțiuni atât de minunate a suferinței se nasc inevitabil diferite întrebări: Cum se face că la lumina Revelației totale în Cristos suferința și-a schimbat radical sensul? De unde provine această forță extraordinară a suferinței? Ce realitate o pătrunde, transformând-o într-un mijloc de mântuire pentru umanitatea întreagă? Nu este decât un singur răspuns: Cristos! Este tocmai El și numai El cel care, cu venirea sa în lume prin Întrupare, cu Învățătura sa autorizată, cu Vindecările sale, cu Pătimirile sale, cu Moartea pe Cruce și, în fine, cu Învierea sa, devine răspunsul pe deplin satisfăcător și definitiv la misterul suferinței umane.

Este El însuși cel care acționează în realitatea vie a suferințelor umane prin Spiritul său de adevăr, prin Duhul Mângâietor. Este El cel care transformă, într-un sens sigur, substanța însăși a vieții spirituale, indicându-i omului suferind un loc aproape de sine. Este El – ca Maestru și Ghid interior – cel care îi învață pe fratele și pe sora suferinzi acest mirabil schimb, pus în inima însăși a misterului răscumpărării[74].

Cristos, Fiul lui Dumnezeu, născut din Tatăl și de aceeași substanță cu El, „Lumină din Lumină", vine în lume și aduce lumina divină pentru a lumina secretul suferinței umane. Fiind „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat", adică „Iubire adevărată din Iubire adevărată", vine pentru a revela adevărata față a lui Dumnezeu-iubire, care, din dragoste față de om, ia asupra Sa

[71] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 27.
[72] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26.
[73] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 27.
[74] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26.

suferința umană și, penetrând-o cu iubirea sa, o transformă în mijloc de manifestare a adevăratei iubiri și în mijloc de mântuire a lumii.

Realitatea care penetrează, transformă, dă forță și sens suferinței umane și o vivifică este Cristos, Iubirea divină manifestată lumii prin Întrupare, pătimire și moarte, iar acum este prezentă misterios în lume prin Cel Înviat.

Suferința „este transformată de iubirea divină"[75], de iubirea evidentă a lui Cristos, care acționează „în realitatea vie a suferințelor umane"; din mijloc de pedeapsă cerută de Dreptatea lui Dumnezeu devine mijloc de răscumpărare cerută de Milostivirea lui Dumnezeu; inutilitatea și absurditatea se schimbă în slujire de neînlocuit pentru mântuirea lumii. Numai Cristos, „Iubirea lui Dumnezeu, este capabil să transforme răul în bine, întunericul în lumină, moartea în viață"[76] și suferința în bucurie.

Iubirea lui Dumnezeu manifestată în Cristos este cu adevărat atotputernică, capabilă de a scoate cel mai mare bine din cel mai mare rău. Din cel mai mare rău suportat de Cristos din partea oamenilor a scos cel mai mare bine: preamărirea lui Cristos și mântuirea lumii.

Forța care poate transforma răul în bine și care este capabilă să scoată binele și din rău este și rămâne mereu iubirea divină salvifică, manifestată de Dumnezeu în Fiul său Întrupat, Isus Cristos.

După învățătura Pontifului, „puterea răscumpărătoare a suferinței stă în iubire"[77], în iubirea lui Cristos pentru omenire, care revelează Iubirea eternă trinitară.

Cristos, pentru a putea introduce în suferința umană forța și iubirea sa salvifică, intră în inima însăși a suferinței și dinăuntru acționează misterios, puternic și eficient.

> „Suferința, de fapt, nu poate fi transformată și schimbată cu un har din exterior, ci dinăuntru. Și Cristos, prin suferința sa proprie, se află înlăuntrul fiecărei suferințe umane și poate acționa din interiorul acesteia cu puterea Spiritului său de adevăr, a Duhului Mângâietor"[78].

Isus, intrând „prin suferința sa proprie salvifică" „în realitatea vie a suferințelor umane", acționează din interiorul lor „cu puterea Spiritului său de adevăr"

---

[75] Ioan Paul al II-lea, *Suferința luminată de credință*. Ligii italiene pentru lupta împotriva tumorilor (13 decembrie 1997).

[76] Ioan Paul al II-lea, *Vizita la bolnavi*. Ancona, La Spitalul Regional (30 mai 1999).

[77] Ioan Paul al II-lea, *Sensul suferinței în lumina pătimirii*. Audiența generală (9 noiembrie 1988).

[78] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26.

și le transformă din „slăbiciune" umană în „putere" a lui Dumnezeu, din mijloc de umilire și de moarte în mijloc de glorie și de viață eternă. Aceasta este extraordinara transformare realizată de puterea iubirii lui Cristos, care intră cu influxul său divin în realitatea misterioasă a suferinței umane. Intrat în profundul suferinței umane, Isus devine „Maestru și Ghid interior care îi învață pe fratele și pe sora suferinzi acest mirabil schimb, pus în însăși inima misterului răscumpărării"[79]. Cu forța iubirii ascunse în suferința însăși, Cristos apropie de El interior persoana suferindă și o pregătește pentru a intra în profunzimea misterului iubirii lui Dumnezeu.

În fața fratelui sau a surorii suferinzi, Cristos deschide și desfășoară gradual orizonturile Împărăției lui Dumnezeu: ale unei lumi convertite la Creator, ale unei lumi eliberate de păcat, care tocmai se edifică prin puterea salvifică a iubirii. Și lent, dar eficient, Cristos introduce în această lume, în această Împărăție a Tatălui, pe omul suferind, într-un mod sigur prin inima însăși a suferinței sale[80].

Apropierea interioară a creștinului suferind realizată de Cristos „prin inima însăși a suferinței sale" nu vrea să spună un simplu „a sta" unul lângă altul, ci ceva mai mult: înseamnă o apropiere în modul de a gândi realitatea suferinței, în modul de a o primi în propria viață, în modul de a se angaja în proiectul divin și în modul de a deveni împreună cu Cristos o jertfă vie, sfântă și plăcută lui Dumnezeu pentru sfințirea sa și pentru mântuirea lumii.

Din această operă extraordinară realizată de Cristos în creștinul suferind se descoperă ce forță are iubirea salvifică a lui Dumnezeu manifestată în suferința lui Cristos, cum știe El să transforme suferința într-o realitate benefică pentru el și pentru întreaga omenire. Această operă salvifică realizată de Dumnezeu în Cristos devine manifestarea elocventă a iubirii sale eterne față de om, creatura sa predilectă și dinainte aleasă în Cristos, pentru a cărei realizare, adică mântuire, el rămâne mereu fidel.

Dumnezeu, în iubirea sa cea mare, nu se dă înapoi din fața refuzului iubirii sale din partea omului păcătos, ci actualizează proiectul său divin cu dăruirea Fiului său ca sacrificiu de ispășire a păcatului; îl eliberează de păcat, de suferință și de moarte eternă și îi oferă adopțiunea de fiu, făcându-l împreună moștenitor cu Unicul său Fiu, Isus Cristos.

Isus cu Crucea sa trasează pentru toți discipolii săi calea și-i invită să-L urmeze purtându-și fiecare propria cruce. Calea trasată de Cristos „este aceea

[79] IOAN PAUL AL II-LEA, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26
[80] IOAN PAUL AL II-LEA, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris*, nr. 26.

a iubirii cu orice preț"[81]; chiar dacă nu este ușor de parcurs, totuși este „unica" ce duce la realizarea umană, adică la mântuire. Cine vrea să ajungă la mântuire trebuie să renunțe la sine, să-și ia propria cruce și să-l urmeze pe Cristos.

Isus, Maestrul divin, îl asigură pe discipolul său de ajungerea la comuniune de viață și de iubire cu Dumnezeu în ceruri – „unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul meu" (*In* 12,26) – numai dacă acesta va urma exemplul său de iubire față de Tatăl, manifestată cu supunerea totală la voința sa și cu iubirea față de omenire, care „găsește exprimarea cea mai înaltă în darul vieții sale pentru oameni"[82].

3.2. Suferința duce la maturizare creștină

Fiecare creștin, altoit în Cristos prin Botez și devenit fiu adoptiv a lui Dumnezeu, este chemat să împărtășească cu Cristos, în călătoria sa pământească, toată situația trăită de El în timpul vieții sale pământești.

Isus a venit în lume pentru a-L revela pe Tatăl și iubirea sa pentru omenire, pentru a manifesta iubirea sa față de Tatăl său și față de oameni și pentru a împlini voia Tatălui: „Lumea trebuie să știe că îl iubesc pe Tatăl și că fac așa cum mi-a poruncit Tatăl" (*In* 14,31), „căci m-am coborât din cer nu ca să fac voia mea, ci voia celui care m-a trimis" (*In* 6,38); „Hrana mea este să fac voia celui care m-a trimis și să împlinesc lucrarea lui" (*In* 4,34). „Tată, dacă vrei, îndepărtează potirul acesta de la mine, dar nu voia mea, ci a ta să se facă!" (*Lc* 22,42). Nu a venit pentru a realiza proiectele sale, ci proiectul etern al Tatălui. Nu realizarea sa umană, egoistă, fără să se intereseze de realizarea altora, ci realizarea sa umană, totală, împreună cu aceea a tuturor oamenilor, prin oferirea de sine ca victimă de ispășire pentru păcatul lumii.

Fără a greși, se poate afirma că acesta este adevăratul proiect făcut de Dumnezeu pentru fiecare botezat devenit fiul său adoptiv, imagine vizibilă și vie a Fiului Unul născut. Nu există un alt program, un alt proiect sau o altă poruncă de îndeplinit din partea creștinului decât acelea ale lui Cristos, care este Capul și Maestrul său. Nu există o altă cale de parcurs decât aceea a supunerii la voința Tatălui, prin care dovedește iubirea sa față de El și față de frații săi.

Creștinul care acceptă proiectul divin și imită exemplul lui Cristos împlinește voia lui Dumnezeu și se realizează pe deplin pe sine împreună cu celelalte membre ale Trupului lui Cristos, adică Biserica.

---

[81] B. Moriconi, „Meditație despre durerea și moartea lui Isus", *Rivista di Vita Spirituale* 36 (1982) 517.

[82] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Redemptoris missio,* nr. 15.

Sfânta Scriptură revelează că Isus Cristos a ajuns la deplina sa realizare urmând proiectul divin trasat de Tatăl, parcurgând drumul suferinței. Această „cale" aleasă de Tatăl nu trebuie considerată, cum o consideră majoritatea oamenilor, o cale pentru a-l pedepsi omul păcătos sau pentru a mortifica omul punându-l la probă, ci ca fiind calea iubirii totale, care singură poate realiza pe deplin omul și care adesea se manifestă prin suferință.

Suferința „necesară" a creștinului pentru mântuirea sa și pentru mântuirea lumii rămâne învăluită în cel mai mare mister al Iubirii eterne salvifice. „În măsura în care suntem capabili să înțelegem sublimitatea iubirii divine"[83], devenim capabili să înțelegem misterul suferinței în proiectul divin.

3.3. Sensul misterios al suferinței

Suferința, pâinea cotidiană a atâtor persoane, a fost și încă mai este considerată de o mare parte a omenirii ca o piedică serioasă în calea fericirii omului și, de aceea, împotriva ei se luptă cu toate mijloacele și cu toate forțele, fie pentru a o îndepărta, fie pentru a o dezrădăcina din viața umană.

Atmosfera culturală actuală, lipsită de o viziune religioasă care s-o ajute să descifreze pozitiv misterul suferinței, nu găsește în ea nici o semnificație sau valoare, dimpotrivă, o consideră răul prin excelență ce trebuie eliminat cu orice preț.

Conform mentalității actuale aproape omniprezente,

> așa-zisa „calitate a vieții" este interpretată preponderent sau exclusiv ca eficiență economică, consumism dezordonat, frumusețe și satisfacere a vieții fizice, uitând de dimensiunile mai profunde – relaționale, spirituale și religioase – ale existenței. Într-un asemenea context, suferința, inevitabila povară a existenței umane, dar și factor de posibilă creștere personală, este „cenzurată", respinsă ca inutilă, ba chiar combătută ca un rău de evitat mereu și oricum. Când nu se poate depăși, iar perspectiva unui bine cel puțin în viitor dispare, atunci pare că viața a pierdut orice semnificație și crește în om tentația de a-și revendica dreptul de a o suprima[84].

Pentru alte persoane suferința a devenit motiv de îndepărtare de Dumnezeu sau de negare a atotputerniciei și a bunătății sale, ba chiar și ocazie de a nega existența lui Dumnezeu.

Dacă din punct de vedere numai uman multe suferințe par lipsite de orice semnificație sau de-a dreptul nedrepte, în special suferința inocenților, „în

[83] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea apostolică despre sensul suferinței *Salvifici doloris,* nr. 13.
[84] Ioan Paul al II-lea, Scrisoarea enciclică *Evangelium vitae,* nr. 23.

realitate, dacă Domnul Isus Cristos, Cuvântul Întrupat, a proclamat *Fericiți cei care plâng* (*Mt* 5,4), este pentru că există un punct de vedere mai înalt, acela al lui Dumnezeu, care îi cheamă pe toți la viață, chiar dacă prin durere și moarte, la Împărăția eternă a iubirii și a păcii”[85].

Pentru a înțelege sensul misterios al suferinței în viața umană, trebuie privită din „punctul de vedere mai înalt, acela a lui Dumnezeu”, din punctul de vedere al misterului iubirii sale, de care este strâns legat însuși misterul omului.

Misterul omului și al suferinței nu găsește nici o clarificare decât în Misterul lui Cristos, revelator al iubirii trinitare. Omul, înainte de apariția sa în existența terestră, a fost iubit, ales și predestinat în Cristos și, pentru aceasta, „numai în misterul Cuvântului întrupat găsește adevărata lumină misterul omului. Prin Cristos și în Cristos se luminează enigma durerii și a morții”[86].

În Cristos, toată existența umană, chiar dacă scufundată în suferință, primește sens în misterul iubirii trinitare.

---

[85] Ioan Paul al II-lea, *Durerea salvifică*. Mesaj pentru Ziua Mondială a Bolnavului (8 decembrie 1993).

[86] Conciliul al II-lea din Vatican, Constituția pastorală *Gaudium et spes* 22.